

Nirvana!

Spisal Radoslav Murnik.

I.



No, dober večer, mladi gospod! Nikar se me ne strašite! — Nirvana! — Vse Nirvana! — Slava ničli! $x + y = 0$. To vam je gordijski voz, kaj? — Meni ne! Hipoma vam ga presekam!»

S temi slabozveznimi besedami je pridirjal v skromno sobo dunajskega modroslovca jako elegantno oblečen gospod kakih petinpetdesetih let, z nizkim, širokim čelom, medlo zaplavljenimi očmi nemirnega svita, ravnim, navzdol se širečim nosom in črnimi kodrastimi lasmi. Čelo se mu je neprestano gubančilo v dvoloke gube.

Klobuk je zagnal še pri vratih hlastno na mizo k svetilnici in se zavalil z velikim ropotom na priletno zofo. Govoril je hitro in se razburjeno kretal.

Mladi filozof ga je presenečeno in plašno gledal izza svojih naočnikov položil skripta na stran in obsede lna stolu. Nikakor se ni mogel umiriti od nepričakovanega pojava tega popolnoma neznanega mu, čudnega človeka.

»Nič se me ne bojte!« je naglo viknil prišlec. »Saj vas ne bom dolgo motil! — Nimam časa! — Nikar me tako debelo ne zijajte! — To me tako rekoč jezi! Kaj — kaj pa mislite? Ne bom vas požrl, ne! — Kaj vam je? Mirno sedite! — Ne ganite se; drugače se pisano pogledava! — Dovolite —«

Mahnil je kratko z roko, ne da bi dovršil svojega urnega govora. Zaploskal je, si slekel rokavice, zagnal eno na posteljo, drugo za peč, segel v žep in ponudil dijaku cigar.

»Kaj? — Ne bodite no tako nerodni! — Vzemite si! — No? — Ne delajte sitnosti! Prižgite si eno! — Ne zamerite mi! — Tako! — Posluš!»

Kakor utrujen je globoko vzdihnil in se prav po domače iztegnil na zofi.

»To se pravi, predstavil se vam še nisem,« se je zasmel z razklanim glasom. »Pa če mislite, da bom sploh kdaj etiketnega bajaca igral temu ali drugemu, potem se presneto motite! Moje ime vam ni prav nič mar! — Razumete? Meni pa vaše ne! Zapomnite si to! Peter ali Pavel: godla je godla! — Na vaši vizitnici, tam zunaj pribiti,

sem bral, da ste ta in ta; modroslovec. — Jaz vam čestitam . . . Vsaki po svoje! Ako so drugi neumni, kaj more kdo proti temu? — Jaz pa, kar me je, nisem akademičen filozof, ampak čisto navaden, privaten norec brez privilegij. Vidite —

To je bilo poslušalcu vendar malo preveč. Jezno je pogledal predrznega tujca po strani in že je odprl usta, da bi mu zabelil par prav gorkih in ga iztiral iz sobe. Toda ta hip je neznanec jezno siknil:

»Stojte! — Ali vidite to? — To tukaj?«

Iskal je po žepih in pokazal filozofu odprto britev.

»Kaj držim v rokah?« je vprašal prežeče.

»Britev!«

»Britev, britev! — Opozarjam vas, da je ostro brušena! Ena sama zarezna na vratu — kaj? — In potem? — Ha? Kaj?? — Razumete? — Tu spi Nirvana!«

Zaprl je britev in jo vtaknil zopet v žep, sedel, stresal z vratom in gledal izpod čela. — Potem je povetil glavo in mrmral sam za se, nekoliko mirneje:

»Seveda se mu čudno zdi! — Tako le pridem k njemu in tako dalje. In tako dalje! — Bodite brez skrbi,« je nadaljeval glasno, »vam se ne bo zgodilo nič. — Samo malo potrpite z menoj! — O čem sva se že prej menila, mladi prijatelj? Kaj sem že rekel? — Je že res: slava ničli! Veste — v Hernalsu imam lepo hišo . . . Prej sem tržil z žitom. — Moje premoženje je — pa, recite mi, kaj vas neki briga moje premoženje?«

»Seveda me čisto nič ne briga, gospod!«

»No, vidite, in jaz vam pa tako le čenčam, tako le pripovedujem — same neumnosti! Take — take: ničevosti! Ha! Ha! Ha!«

Hipno je utihnil, prijemajoč se z obema rokama za glavo. Tako je upiral svoj motni pogled neprestano v mladega moža, katerega je začel tuji, očitno bolni prišlec vedno bolj zanimati.

»Žito sem prodajal, no, to je res spomina vredno! Prav tako bi bil tudi lahko prodajal — fige in rožiče. Ali ne? — Pa kaj hiša! Kaj žito! Kaj premoženje! Smejajte se mi! — Zlodej naj vzame vse skupaj in še mene po vrhu — Vse vam povem! Le malo počakajte. Nedolžna dogodbica ne bo, katero bodele zdaj-le slišali od mene. Britev, britev! — Pomilujete me? — Zdaj je že — kar je!«

Zapretel je s prstom. Zadnje besede je govoril težavno; jezik se mu je zapletal. — Potem je nagnil glavo naprej, pogledal filozofu naravnost v oči, povzdignil desnico in dejal počasi in krotko:

»Tako hitro je vse prišlo . . . Pa saj jaz nisem kriv! — Jaz ne! O — pri Bogu vsegamogočnem — ne jaz, ampak —«

Tu se je nanagloma ustavil. Njegov obraz je kazal čudno zmes strastne, nepremagljive divjosti in neukročene brezobzirnosti. Trenotkoma so se mu napele vse žile na čelu, na vratu. Vsa glava mu je gorela od notranjega ognja. Hipoma je skočil pokonci.

»Ona!« — je zakričal, togotno udaril s pestjo po mizi in zaškripal z zobmi, da je izpreletaval modroslovca mraz in vročina . . .

»Ona, ona!« je ponavljal . . . Počasi je omahnil na zofo, sklenil roke na mizi in položil glavo na-nje . . .

— S težka se je pomiril, potegnil z robcem po očeh, si pogladil lase, nekoliko pomislil in dejal počasi:

»Nobene besede o sočutju! — Dajte mi roko; samo roko mi podajte!«

— Dijak mu je ponudil desnico . . .

Tačas se je tujec zopet umaknil in nagubančil čelo.

»Ne, ne, ljubi moj, ne dotikajte se teh rok! — Saj niso več čiste! — Oskrunili bi se z njimi!«

Pogled se mu je vnemal bolj in bolj.

»Kaj mislite, kdo sem jaz?«

Slušatelj ni odgovoril, boječ se, da ne bi razdražil razburjenega moža morebiti še huje.

»Ne uganete? Res ne? — No, kaj sem vam pa prej pokazal?«

»Britev!«

»Res, britev,« je šepnil, vstal in iz nova privlekel ostri nož iz žepa. »Poglejte natančneje sem! Vidite tukaj? — Ha! Ha! — Vse rjavo!«

Dijak ni opazil nič. Svetlo jeklo je bilo popolnoma gladko in čisto. Za trenotek je prišlo mlademu možu na misel, da bi izruval tujcu nevarno orožje iz roke. Toda oni je držal ročnik tako krepko in gledal svojega poslušalca tako pazljivo in prežeče, da se ta ni drznil niti ganiti se.

»No, kaj je to?« je vzkliknil čudni človek in se postavil pred visokošolca. Oči so se mu zabliskale; jel je jecati in zmedeno govoriti. Težko je dihal in, nepremično stoječ na svojem mestu, je zakričal divje:

»To je — kri! S to-le britvo, vidite, s to-le britvo tukaj sem sinoči — ha! ha! — sinoči! — On, no — on! — Par sekund — ena, dve, tri — — končano! In ona — o kako je gledala takrat . . . ha! ha! ha! . . . ona!«

2.

»Popisoval je vam ne bom, nikanar se ne bojte,« je nadaljeval po dolgem molku in se naslonil na zofi nazaj. »Vraga! — Kaj vam naj bo to? — Take in take oči! Usta! Ušesa! Nos! To je, pravim vam, nepotrebno, da bi povedal! Neumnost! — Tako ali tako ne bi si je mogli misliti, kakršna je bila v resnici! — Poleg tega bi tudi lahko po pravici rekli, no — zakaj pa črna, zakaj pa ne zlatolasa in tako dalje? — To ni nič; ali ni morda res? — Lepa je bila, pa je! — Punktum! — Enkrat samokrat sem jo videl — in že — a — ha! ha! ha!

Bila je moji stari sestri Erni drugarica, bralka, ali kaj jaz vse vem kaj? — Lepših oči še nisem nikjer videl! In potem hoja, veste, tista hoja in rast dunajskih deklet! — No, pravim vam! — Ali me poslušate? — Dobro!

Zaljublil sem se vam tako rekoč v petih minutah! — No, vidite! To ni moja navada!

Do takrat se nisem zmenil Bog ve kaj za ženske. Imel sem svoje nujne opravke. Trgovino, račune. Proti lepoticam sem bil popolnoma neobčutljiv. Smejal sem se znancem, ki so ljubili vsaki svojo — ali pa vsaki svoje.

Tedaj sem videl njo, Elo!

Nekega slavnega popoldne namreč sem obiskal sestro. Našel sem jo v parku, v utici. Predstavila mi je svojo novo drugarico, gospodično Elo. Prejšnje njene »čitateljice« so bile vse — no, kaj bi dejal? Moja sestra je imela okus, da se Bogu usmili. Pri prvi nos poparjen. Druga z razgrizenimi nohtovi in velikanskimi bradavicami. Tretja s pravimi brkami pod nosom. Četrta se je neprenehoma smejala, kakor pečen salamander. Naposled je našla tudi slepa kura, namreč Erna, nekaj poštenega. — Kar strmel sem! Ejej!

Kakor sem vam imel že čast naznaniti še tisto sekundo je treščilo vame! To je nerodno, verjemite vi meni, žlahtni gospod filozof! In vam se zdi na vse zadnje to morebiti smešno. — Meni ne! — Ne smehljajte se tako ironično! —

Obe dami sta torej sedeli v lopi. Približal sem se jima z izbranimi frazami evropske oblizanosti in prosil, naj se nikanar ne dasta motiti po moji malenkosti. In tako dalje! Ela je nadalje brala v lepo vezani knjigi. Moja solzljiva sestra je poslušala in lačno požirala vsako besedo. — Vi, gospod, menda veste, da zna od sto ljudi komaj eden dobro na glas brati! — To vam je umethost! Ela jo je umela! — Še pomnim nekatere tistih besed, ki sem jih slišal, in ki so prihajale tako živo in resnično in prepričevalno iz njenih ust, da sem

mislil: sam pisatelj govori ta trenotek, kar je pred leti in leti zaupal papirju. Čitala je nekako to-le:

»Sedela je v stólu nazaj naslonjena, obe roki čvrsto stiskajoč na obraz. On jo je za hip gledal in se jel tresti; — pótem je šel varno bliže — ona se ni ganila — potem še bliže — ona se ni ganila — zadržaval je sapo, gledal lepe prste, pritiskajoče se k cve-točemu obrazu — in tu je videl, kako prodira skozi nje kipeč vir — naenkrat je klečal pred njo! — Pripovedujejo si o bajni cvetlici pu-stinjski, ki je bila leta in leta odrevenela nat: pa v eni noči se raz-cvete, se prestraši, drhta v svoji blaženosti . . . v svoji lastni samo-svoji blaženosti — tako je bilo tukaj: boječe je pogledoval pod nje-nimi rokami gori v njeno obličje. Ali ni ga mogel videti — rahlo jo je prijemal za lehti, da bi ji potegnil roke dolí — ali ona mu ni dovolila.

Pritiskala je roke le še krepkeje na obraz, in le še bolj vroče in le še obilneje so ji pritekale solze.

Njemu pa — Smrtna tesnoba ga je obhajala, strah ga je bilo teh solza, in vendar mu je lila vsaka kakor biser radujočega se za-nosa na srce. —

Smejoči se obok se je razpenjal črez svet, in zelena drevesa je zibalo morje bleska in svita!

Potegnil ji je roke raz obraz; ubogala je . . . V ponosnih, temnih solncih se je skrival pogled najglobokeje pohlevnosti, in ti dve krotki solnci sta obe žareli vanj, tako mehko, tako ljubezni polno, kakor nikdar — tako vdano, tako nežno, tako brezvoljno . . . Gledala sta se onemela . . . Vroči plamen čuvstva je vzplapolal . . . Srce mu je bilo omamljeno . . . Rahlo jo je privil k sebi . . . Krotko se mu je vdala . . . in ustnice so se stopile vroče, le še nedoločen zvok glasu . . . in zasijal je dvema človeškima bitjema najblažji trenotek, zasijal in — izginil!«

Tako je brala Ela. »Zasijal in — izginil!« Jaz pa velim: Nirvana! — Slava ničli! — Kaka neumnost! — Ha! Ha! Ha!

Moji občutljivi sestri, stari koklji, so taki zaljubljeni prizori tako hudo ugajali, da je zahtevala vselej po trikrat da capo. Potem se je šla navadno v svojo sobo nekoliko pojokat in se vrnila z mokrimi očmi in dvema žepnima robcema.

Bila sva torej večkrat lahko sama z Elo, gledala sva se — no — In tako dalje! — Vraga, kaj bi vam pravil? — Tudi ne bi mogel zadeti pravih — pravih izrazov, kakor jih rabijo rafinirani novelisti pa žalostne pisateljice. Kratko malo — sam Satanas me je preslepil!

Hipoma sem bil pri njej in — začela sva jesti prepovedana jabolka. To se pravi, poljubovala sva se, da so se kar iskre delale!

3.

Ti presneta reč vendar! Kako se mi zdi danes vse to neumno! Ali takrat? — Zdaj profaniram svoja čuvstva! Takrat pa sem slišal vse angeljčke vriskati! — Brez šale in sarkazma: popolnoma sem bil srečen! — Vse me je veselilo! Nikdar svoje žive dni, menim, se nisem toliko smejal, kakor ta blaženi čas . . . O! . . . Da, da! Srečen sem bil, srečen in prismojen.

No, vidite! Tisti kritični dan moje sestre posebno dolgo ni bilo nazaj. Midva je seveda nisva pogrešala. — Prav tako, kakor je bilo zapisano v oni zaljubljeni zgodbici, se midva z Elo nisva vedla! — Jaz vsaj za-se dobro pomnim, da nisem pokleknil pred njo, dasi so bila tla prav snažno pometena okolo in okolo. Bržkone mi je svetoval zadnji kosček pameti, naj vsaj pokonci stojim, če že ravno ljubim. Vrh tega sem imel tudi čisto nove hlače. Ne smejte se, dragi gospod; jaz ljubim resne ljudi! —

Če mož poklekne pred žensko, je to zanj in večinoma tudi za oba spričevalo — prirojene prismojenosti! Ako je fant za to, ga bo ljubila ona tudi brez takih telovadnih vaj. In potem le pomislite, v zakonu, ko se takt visoke zaljubljene pesmi nekoliko izpremeni, takemu možu ne uide urica, da ne bi slišal: »Nekdaj si klečal pred menoj, zdaj si pa tak! — Le čakaj, hinavček!« In potem se dvigne zastor — in predstava se prične takoj s katastrofo! — V obče junastvo salonski odrgnjenih kolen ni vredno drugega, kakor košarice — kaj pravim košarice, pravega — jerbasa! . . . Pred Bogom poklekuj, ne pa pred kako Amadondo!

Naposled je sestra vendar prišla. Predstavil sem ji Elo — svojo nevesto. Skoro je rahločutna revica Erna pozabila nama čestitati! — Ko bi bila prej vedela, da bo danes kaj takega, gotovo ne bi bila že izpustila svojih objokanih občutkov ravnokar pred kratkim tako lahkomišelnost v robec! Pomislila je nekoliko — vsa v zadregi, da morebiti ne bo kapljice več, in naposled srečno našla v skrivnem rezervnem fondu dragocen zaklad novih solza največjega kalibra. In priteklo ji je, kakor iz počenega čebra! Par kislih biserov je dobila Ela zavrtno pod levo ušesce. Drugi del je padel na suha tla, kjer ni obrodil nobenega dobrega sadu. Zadnje in glavno krdelo pa je naklonila ljubeča duša moji črni suknji, katero sem previdno zasukal.

4.

Torej — vzela sva se! — Trgovine sem, bil sit. — Zaljubljen človek ljubi drugačne zabave, kakor adirati in subtrahirati in tako dalje.

Z njo sva bila v vseh gledališčih, na koncertih, plesih, dirkah in kaj vem kaj vse. Doma sva sprejemala gotove dni najbolj »distingvirano«^o gospodo. Moja Ela je postala v kratkem salonska zvezda prvega razreda z odliko in zatemnila vse svoje lepe prijateljice ali sovražnice (kar je navadno vse eno).

Med našimi gosti je bil neki večno zaspan general Tutu. Njega naj omenim prvega, ker je bil še eden pametnejših. Govoril namreč ni mnogo, torej tudi z lepa ni zinil nobene neumnosti. Običajno je zamižal že po drugem kozarcu kje v kakem samotnem kotičku, kjer smo ga pred odhodom mogli vzbuditi le z največjimi zvijačami. — Potem je bil neki dvorni svetnik s tankima, tresočima se nožicama in napetim trebuhom, napihnjenim kakor balon; ta možiček si je prizadeval z največjim veseljem, da bi sprijaznil in zmiril dva igralca, ki sta se hotela ob vsaki priliki drug drugega požreti s frakom, klakom in lakom vred. — Dalje stara grofica Cici, predsednica vseh mogočih ženskih društev, zagrizeno dobrodelna dama, grda kakor noč v novembru. — Njena tekmovalka, debela bogatinka okrogle avstrijske veljave z zalito hčerko Evlalijo; ta je imela stas ravno čez jetra tako neusmijeno zategnjen in zadrgnjen, da je vse pokalo na njej. — Melanholični tovarnar Hopsasa in njegova sentimentalna netjakinja Ahahica. Ta Ahahica vam je bila od nekdanj zaljubljena v vse tenorje dvornega gledališča, poleg tega pa še posebno zvesto in posebno sramežljivo v nekega daljnega potovalca, ki je v vroči Afriki dražil kanibalske zamorce s svojo suho osebo. Gospodična netjakinja tovarnarja Hopsase je tudi pela, pa same potuhnjene žalostinke, pogrebne in mrtvaške romance in epidemične balade. Drugače ni bila nevarna in je, vedno le v višjih sferah, kaj malo živela na naši zanikarni zemlji. Po noči je rada premišljevala luno, po dnevi pa je gledala kar gori kam v zrak. Imela je tako imenovane »mile«^o oči, oči, kakor v vodi preležane, in nosila slamnatorumene laske domače industrije.

Tukaj se je postavljala tudi državni poslanec Ihaha, visokosten in ošaben kakor kak star in »štatljiv«^o poštni konj, ki si trdovratno domišljuje, da bi se prav lahko vsaki čas strašno splašil. Poleg njega fini gospod vitez Krompirjevec Praznožepski, živeč brez truda ob vsakdanjih dolgovih. — Zarobljeni dedič — parveni Matevž Bistahor, kateremu je bilo kar na čelu zapisano: »Ich bin ein vollendetes Rindvieh; meine Mittel erlauben mir das!«

— Vaša smodka je ugasnila, gospod. — Tukaj, prosim, izvolite, vzemite si drugo. —

Prihajali sta tudi dve res dražestni gospodični, Mimi in Lili, vsaka pravo dunajsko dete, živahni, veseli, prijazni in naivno koketni. Njiju edina napaka je bila njiju mati, ki je obe vsakomur prav po ceni ponujala v ženitev, kakor ponuja Kočevceve pomaranče. Bili sta pa, kolikor je meni znano, že obe na lastno roko zaročeni. Dvoranil jima je privatni docent Alfa, katerega so se vse dame bale, ker ni plesal samovoljno le po svojih, ampak večinoma po tujih nogah, boljše nožicah.

Njegov nasprotnik, lajtnant Bumf plemeniti Bumfumfuli, ga je seveda kaj pisano gledal! -- To vam je bil originalen človek! Sicer je bil pa pameten fant! Ali homeopatične humoristične doze »Monakovskih letečih listov« so vzrok njegovi abnormalnosti. Zauživa jih vsaki teden po enkrat s kapucincem in potepeno smetano. Po njih je spoznal, da je nemškemu tovarišem čisto podoben. Ženska srca pokajo v špalirju, koder on prirožlja s sabljico mimo. Njegova nevesta ne bo imela samo kavcije, ampak najmanj sto tisoč. Nobenega počenega groša manj! In lajtnant Bumf pl. Bumfumfuli bo takoj zopet vdovec, zakaj njegovi gospe bo počilo srce precej po poroki od samega veselja in sreče, da jo je vzel! Pa tudi drugače je junak! Aleksander Veliki pa Napoleon pa Menelik so prave konjske muhe proti njemu! Vojno umetnost ima v levem mazincu. Kaj pa še v drugih devetnajstih prstih? In dve junaški peti sta mu tudi še na razpolaganje! To niso mačkine solze, lepo vas prosim. Ha.

In zato tudi lahko tako pokonci hodi kakor petelin vrh gnoja na svojega godu dan. Najraje bi se vojeval kruti vojščak z amaconkami parfimiranega spomina. Da bi vse zmagal, to je enkrat ena! — Toda gospod lajtnant Bumf je vsaki dan kavalir! Vsem sovražnicam bi odpustil! Za vojno odškodnino bi zahteval od lepih amaconk po en poljub, od lepših po dva, od najlepših pa kar tri zaporedoma! Nelepim bi pa samo tako pomigal, naj se v božjem imenu izgube!

Seveda nismo pogrešali tudi čudnega eksemplara čilo pisateljice dame! Gospa Cimbeline je bila strogo moderna in je imela vsaki čas najmanj po pet romanov v delu. Živela je ločena od svojega moža. Revež njenega pregrešnega početja ni mogel več trpeti. Nekega dne je pobral zlatnino in srebrnino in jo popihal s koščeno balerino proti solnčni Italiji, kjer bi mu vsaj ne bilo treba brati brezkončnih novel neusmiljene soproge pisateljice. Vendar pa gospa Cimbeline ni bila tako brezobzirna, kakor se je delala! Celo plemenitega srca ji ne bo-

dete odrekli, ako vam povem, da je vse svoje junake in junakinje skrbno pomožila in poženiła večinoma že v dvajsetem poglavju, v petindvajsetem pa — prav gotovo! Vestna, kakršna je bila, je vselej takoj tudi odkritosrčno in natanko povedala, koliko otrok je bilo! Moja sestra Erna jo je častila, kakor svetnico! »Ali se še nista dobila?« jo je vpraševala, kadar je vedela, da gospa Cimbeline »zopet« kaj piše. »Žalibog še ne, zapreke in ovire so prevelike!« je bil navadni odgovor; in potem sta se obe skupaj zjokali, da je bilo res veselje!

Zahajal je pa k nam tudi gospod Kokodajs, redakter pri večjem dunajskem listu. Trdil je na glas, da je on edini, ki kaj zna. Nihče ne razume svojega časa in sedanjih struj! Samo — on! Njegovo duševno obzorje bi morali meriti po zemeljskih meridijanskih kvadrantih! Bil je visok, pravilno vzrasel. Bolj črnih las in bolj bledega lica bi zastonj iskali! — Zlobni duhovi so šepetali, da si razira čelo, da bi bilo tem višje, in da si je maže z vazelinom, da bi se mu bolj svetilo! Našim sentimentalnim damam nezrele dobe se je zdel interesanten, pikanten, šarmanten, ker so vedele o njem, da lahko vzdihuje po različnih salonih od pol devetih zvečer do polnoči. Gospa Cimbeline mu je bila pa najhujša nasprotnica! Posvarila ga je, naj vendar že opusti tisto večno »Armeleutemalerei«, ki že od 17. februarja lanskega leta ni več prav moderna. On seveda tudi ni molčal in ji je povedal marsikaj, kar jo je moralo, po njegovih mislih, hudo požgečkati! — Kaj sta vse imela med seboj, sem že pozabil. Dodala je enkrat, da bi tudi ona lahko obdelovala tiste probleme, katere ljubi on; vendar tega noče, ker po celi novi literaturi mijavkajo vsi le eno in isto! Ob tem si pa čisto mirno domišljujejo, da so — originalni! — Iz tega razvidite, kako strašno je bila jezna Cimbeline na Kokodajsa pa tudi narobe! — Vendar bi se bila na vse zadnje morda še sprijaznila. — Toda Cimbeline je zvedela, da ji je Kokodajs tako rekoč za hrbtom zapravlil dobro ime, v privatnem krogu rekoč, da se vlečejo Cimbelinini romani tako hinavsko, kakor prehlajeno testo za sirnate štruklje! Maščevala se je z dovtipom, katerega je naredil, če se ne motim, že prelubi gospod Lessing. Izpustila je krilate klasične besede: »Od vsega, kar piše gospod Kokodajs, je edino dober samo naslov!«

Vidite, take so bile glavne naše »distingvirane« ničle! Vsi skoraj brez izjeme so bili preverjeni o svoji strašanski veljavi, ki je kar od njih puhtela! — Dostojanstvenikov, nacionalnih paglavcev in prvakožljjev smo imeli na izbero . . .

Samo enega sem bil vesel, kadar je prišel. — To je bil baron Evgen Waldersdorf, lep mlad lajtnant v huzarskem polku . . .

5.

Početakoma sem se čutil zadovoljnega v tem »svetem« krogu. Ponosen sem bil na Elo, ki je vladala nad vsemi kakor kraljica. Dvoranili so ji vsi, da je bilo že smešno! — Najbolj se je zaletaval s svojimi salonskimi bonboni vanjo gospod Na-puf vitez Krompirjevec Praznožepski, ki je gratis jedel na naših supejih in dinejih. Tukaj je čisto pozabljal svoje glavne naloge, namreč da bi si dobil kje kako denarno nevesto. — Satelitov pa trabantov je imela moja žena dovolj. Ali izmed vseh sem bil zaljubljen vanjo najbolj jaz — njen mož! Vsi so ji smeli bolj ali manj kazati, kako jo — recimo — občudujejo in tako dalje . . . Vsi so smeli, vsi — le jaz ne! — — Edini pa, ki je skoraj ni opazil in jo le zanemarjal, je bil — lajtnant Waldersdorf.

— Polagoma sem spoznal: ona me ne ljubi — samo milostivo dovoljuje, da jo ljubim jaz! — Dolgo sem se branil tej resnici, češ, Ela je mrzla, flegmatična, brez ognja! Kaj je ona kriva, da jo je narava ogoljufala za par občutkov? Ali ni bila proti drugim ravno tako hladna, kakor proti meni? E —

Nekoč sem ji pa vendar očital in ji rekel, da sem si mislih ljubezen žene prej nekoliko drugače, no: kaj mislite — kaj mi je odgovorila nato? — Ha! Ha! Ha!

»Ljubi moj,« je dejala, »nikar mi ne bodi še sentimentalni! — To ni chic! — Midva se vendar ne bodeva ves dan poljubovala kakor dva prismojena golobčka? — No?«

»Ves dan poljubovala,« sem jo zavrnil, »kdo to zahteva? — Ali, ali, ljuba Ela, ti tako čudno ravnaš z menoj! Ti me niti ne opaziš, kadar pridem, tebi je vse eno, kadar odhajam, komaj mi odgovarjaš . . .«

»Kaj naj storim?«

»Druge žene so drugačne z možmi; le poglej mlado odvetnico —«

»— ki priteče njemu nasproti, kakor preoblečen kužek! In potem se objemata — o, kako neokusno! — Romeo in Julija — in oženjeni poljubi!«

»Zakaj neokusno? . . .«

»Saj sta vendar — zakonska!«

— Od tega časa ji nisem nikdar besedice rekel! Midva sva oženjena oziroma omožena, torej nimava — nobene pravice več do ljubezni! Izborno! — Njena logika mi je tako rekoč imponirala! Nehal sem biti »sentimentalen«. — Začel sem zahajati v družbo gledaliških celebritet in »priznanih« pisateljev. Jel sem se resno pečati s svetovnim slovstvom.

6.

Potem sem se stokrat in stokrat pripravljaj, da bi tudi sam kaj spisal. Ali — pogrešal sem ognja, pogrešal samosvoje sile! Pravi pisatelj mora vzeti bralcu lastno voljo, kakor skladatelj poslušalcu. On se mora tako rekoč igrati z njim, kakor mačka z miško. Ako tega ne zna in se sam nerodno lovi po zraku, naj vrže pero v stran in naj gre rajši muhe dresirat. Pisatelj je velikan: on govori tisočim! Zato pa tudi ni vsakdo, da bi smel reči: »Zdaj-le me poslušajte, kaj vam vse povem!«

Kar se mene tiče, nisem čutil ne poguma, ne moči, ne energije. Z Bogom slovstvo! — Z Bogom slava! — —

Imel sem dvoje otrok . . . Sina in hčerko. Ljubi gospod, oba kakor angeljčka! Oba lepa, pridna, dobra . . . Koliko veselja sem imel z njima! — Pomagal sem jima pri nalogah. Izprehajal se z njima. Spremljal ju v šolo in iz šole. — Guvernante nisem hotel, samo da bi ju sam po svoje vzgojil. — Vse je gledalo za nami, koder smo se pokazali! — In kako sta mi bili hvaležni za vse, in kako sta znali ljubiti ti mladi nedolžni srca! Hvala Bogu, otroka nista bila po materi! Čutil sem se zopet zadovoljnega in srečnega . . . In zdaj? — — — Zdaj? Ha! Ha! Ha!«

Pripovedovalec je zopet razburjen poskočil pokonci. Izraz na obrazu se mu je skoro hipoma izpremenil. Iz oči mu je švigalo kakor žgoči bliski, odprte ustnice so mu drhtale . . . V sobici je bilo tako tiho, da je slišal filozof njegovo hitro in naporno dihanje. Oni pa se je stresel in zavpil kakor zdivjan in brezumen:

»Nirvana! Nirvana! Nirvana!«

Sedel je zopet, vzdihnil . . . Potem je v presledkih, vsako besedo ježno in trdo poudarjajoč, urno nadaljeval:

»Po zimi — nekega jutra — so zaprli šole. — Pojavile so se osepnice! — Zboli mi fant — dobi koze! — Jaz sem besnel, divjal! — Nekoč — pridem od zdravnika — on me je vedno tolažil — govoril o okrevanju — pridem vam od njega domov — ha! — Tam v svoji posteljci — gospod — tam leži moj mali sin! — Moj ljubi, ljubi sin — mrtev! — Strašno mi je bilo! — In jaz sem bil tako — tako ves divji. — Vse se me je balo — Vse je trepetalo pred menoj! — Preklinjal sem Boga! — Kazen — gospod — božja kazen: zbolela — mi je tudi hčerka! — Ves obraz — prej tako lep — prej tako cvetoč — zdaj ena sama krasta. — Tedaj sem prosil — molil Boga na kolenih — nič — umrla mi je tudi deklica! — En teden, gospod, en teden mi je vzel — oba! — In vzel mi je mojo radost, vzel moje upanje, vzel mojo srečo! — Bil sem zopet sam! — Sam!«

Sedel je utrujen in prosil kozarca vode. Potem je dolgo molčal . . .

— »No, in potem« je povzel iz nova, »potem sem se lotil — filozofije! Bral sem in študiral, da bi pozabil svoje gorje . . . Ali! — Uvidel sem, da tudi filozofija ni vredna piškavega oreha; pograbil sem vso modrost in jo vlekel s sabo k prijatelju, k melanholičnemu tovarnarju, ki ima za svoje stroje velikansko — peč.

Tukaj noter sem zagnal z diabolskim veseljem vse skupaj v ogenj, vse, vse, pravim vam, vse lepo po vrsti, kakor se spodobi taki gospodi, namreč najprvo jonske modrijane, slavni herakliteizem in Pitagorove cifre, takoj za njimi Eleate in atomike, Sokratove definicije in indukcije z dajmonijem vred, cirenajski hedonizem, Platonove gra-cijozne izmišljotine in tudi prazne bajke vrlega njegovega učenca in nasprotnika Aristotela, potem epikureizem, stoicizem, misticizem, oba Bacona, Spinozevo glasovito izbrušeno substanco, Lockejev in Humejev klobasarski kriticizem, Leibnizeve eklektične refleksivne in pri-lične filozofeme, prestabilirano harmonijo in monade, visoko poska-kujoči slamnati dualizem mojstra Kanta z vsemi kategorskimi impe-rativi žalostne postave, Fichtejevo fantastično žlobudravost kakor tudi Schellingovo prisiljeno zelje prirodnega modroslovstva, otročje neumno fenomenologijo arogantnega tepca Hegela, ki nosi zastavo zedinjenih privilegiranih prismod celega sveta in vseh časov, Herbartovo meta-fizično babjevero, Hartmanove vodene proizvode nezavestnih ganglij in kulturo skisane omedlevice, in vrh vse te prazne suhe slame naj-nazadnje še nihilistični pesimizem strica Schopenhauerja za kazen, ker je on največ prepisal in za marsikatero pisano pero opulil častitljivega starega papa Buddho!

Vsi ti pomilovanja in palice vredni mislavzarji naj me pokonci v uho pišejo! — Trikrat križ čez nje! Okrajšajmo nauke Buddhe in recimo: Vse skupaj ni nič. . . $x + y = 0$. Slava ničli! Nirvana!

Obesil sem torej vso umetno izvaljeno in dolgočasno prepečeno modrost enkrat za vselej na klin in postal zopet pameten človek.

Tik svoje vile v Vöslavu sem imel velik, lep vrt. Postal sem sam svoj vrtnar. Živel sem mirno . . . Vesel sem bil nedolžnih rožic, vesel ljubkih ptičkov . . . Nič več se nisem napenjal, da bi zvedel in si primislil več, kakor je narava dovolila človeškim možganom. Hvalil sem Boga, da me je zopet pamet srečala . . .

Kar sem dobil anonimno pisemce!

7.

»Blagorodni gospod!« mi je pisal neznan prijatelj, »Vaša dražestna soproga se z gospodom —«

Dalje nisem mogel brati! — Čutil sem, kako mi je zavrela kri. — Strašne slutnje so se me polastile! — Početkoma nisem hotel dalje čitati . . . Bal sem se, da bo nekaj modernega, nekaj groznega! — Vrgel sem list v stran . . . Anonimno pismo, sem si dejal, pismo brez podpisa, ni vredno, da bi je človek pogledal. — Vendar me je potem zmagala radovednost; pobral sem papir in ga prebral do konca:

»Vaša dražestna gospa z gospodom baronom Waldersdorfom slepe miši lovi. Ne bodite vendar tako kanibalsko zabiti in stopite vsaj nekoliko na prste za čast svojega imena! Pomagati Vam ne morem: pomilujem Vas pa, kar se da! Izvolite torej mladega lajtnanta in lepo soprogo včasih malo opazovati in se na svoje oči preveriti, da se Vaš odkritosrčni dopisnik ne laže, poročajoč Vam o nesramnem razmerju, o katerem si čivkajo že jari vrabci na strehah. Tako je, če vzame star dedec mlado dekle!

Z izvrstnim sočutjem Vaš vdani Antidonžuan.«

Tačas sem obstal, kakor okamenel. Bral sem impertinentne vrstice drugič, tretjič. Razumel nisem nič več . . . Posamezne besede so se mi zdele rdeče, kakor pisane s krvjo . . . Začel sem divjati . . .

»Kdo je to pisal?« — sem kričal. Letal sem po sobi gori in doli, si imenoval vse znance. — Pozneje mi je vendar prišlo na misel, da tako raziskovanje nima nikakršnega pomena. Naj bo, kdor hoče! Glavna stvar je, da doženem, če je ona res — In Waldersdorf? — Ta? — On, ki se ni nikdar posebno zmenil za-njo?!

Razburil sem se tako, da sem zarjovel kakor obstreljena zver. Razkosal bi jo bil, ako bi mi bila stopila moja žena ta trenotek nasproti. Silil sem se, da bi bil miren, silil sem se, da bi mislil . . . Vzel sem perfidno pismo, je raztrgal na drobne kosce in jih teptal z nogami. Kmalu zopet sem jih zbral in sestavil, tako da sem lahko iz nova bral brezimno novico. — Jokal sem se od jeze.

»Nekaj moraš storiti,« si rečem. — Skočim v svojo spalnico, odklenem omaro, vzamem revolver in ga pripravim. Zdaj pa skozi njene sobe! — Iščem je povsod . . . Nje nikjer! — Grem na vrt, skrijem orožje v žepu . . . Vrnem se, tresoč se po vsem telesu.

— Tam ob balustradi zagledam svetlo žensko krilo . . . Požurim se . . .

»Stoj!« zavpijem . . . Ona se obrne.

»Gospod, vi velevate?«

Bila je — hišna! Gledala me je vsa osupla. Takoj sem se spomnil, kar sem v svoji jezi pozabil — da je Ela na Dunaju!

— Tedaj sem se iztreznil. »Napreči!« sem zapovedal in šel v svojo sobo. Dolgo me je čakal voz. Umil sem si obraz, da bi izbrisal sledove svoje vznemirjenosti. Kaj poreko posli? — In čemu se razburjam, predno ne vem, ali je oni pisal resnico ali ne? —

Mirno sem sedel v voz.

»Na izprehod, proti Dunaju!« sem velel slugi.

Bil je lep, jasen, nekoliko hladen jesenski dan. V svežem zraku sem se polagoma pomiril in si naredil svoj načrt . . . Vse sem do dobra premislil, popolnoma hladnokrvno uvažil vsaki slučaj.

Dva, tri dni pozneje — včeraj sem se odpeljal skrivaj na Dunaj.

8.

Od mojih poslov ni nihče vedel, kam odhajam. —

Ko pridem na svoj dom na Dunaju, ni bilo žive duše iz nobenega kota. Zvonilo je ravno poldne.

— Ključe sem imel s seboj.

Odklenem njene sobe . . . Nikjer nikogar! — V spalnici Elini sem videl, da je ona bila ravnokar tukaj! —

Na toaletni mizici je ležalo vse križema . . . Srebrni glavnik je bil padel na tla. Ona ga je, bržkone v naglici, tam pustila. — Pri-pognem se mehanično, da ga poberem; kar zagledam na preprogi posetnico! Zapisano je bilo na njej le malo besed z violetno tinto:

»Ponedeljek popoldne, kakor po navadi. Gotovo!«

Na drugi strani je stalo ime — Waldersdorfovo in njegov grb . . . Torej le res! — On! Nikdar ne bi bil mislil njega, ako ne bi bil dobil tega dokaza. Nikdar barona nisem opazil, da bi se bil kdaj moji ženi kaj laskal. Ne, on je bil edina izjema! Dvoril je drugim, pa posebno ognjevitno tudi ne. Vedno sem bil preverjen, da se za nobeno ne zmeni preveč. Ele se je pa še celo — ogibal . . . Ha! Ha! Ha!

In ravno z njim se je ona tako imenitno zabavala, dočim sem jaz — jaz tepec — ljubke ptičke poslušal in zalival nedolžnim rožicam! — O!

Pustil sem vse, kakor je bilo prej, zaklenil vrata na koridoru in shranil ključe. Potem sem šel v drugo, manjšo, orientalsko opravljeno sobo. Tukaj — sem slutil — ga ona sprejme.

Ogledam si revolver in se skrijem za širokim, težkim zagrinjalom ob oknu.

(Konec prihodnjič.)



Nirvana!

Spisal Radoslav Murnik.

(Konec.)

9.



puščeni rulo so milili svetlobo v luksurijozno opremljenem prostoru. Tiho, hladno, ugodno je bilo tu. V srebrnih košaricah so vonjale zadnje jesenske cvetice; mirno so stale pisane majolike, kraseč stene. V marmorni kamenici, podobni veliki školjki, so plavale zlate ribice. Čakal sem, čakal. —

Ob petih je prišla Ela. Skrbno je zapirala za sabo in zaklepala.

Slišal sem jo hoditi po njeni spalnici. Potem je šla v salon, odprla oknico in sedla h klavirju. Začela je igrati enega onih strastnih Chopinovih valčkov, pa hipoma nehala in zaprla klavir. S kratkimi, hitrimi koraki je prišla v sobo, kjer sem stal na straži.

Stopila je k oknu. Tik mene!

Skoro se me je dotikala! — Slišal sem jo dihati . . . Ako bi bila tačas vedela, kdo stoji tu čisto blizu nje? — Toda ne, slutila ni ničesar! Pozorno je gledala skozi presledke v žaluzijah doli na ulico. —

Odstopila je zopet in šla gledat na uro. Potem je odprla miznico, vzela iz nje ključek in odprla malo omaro. Listkala je v zavitku pisem — menda njegovih!

Z nova je stopila k oknu. Komaj sem se premagoval. —

»Že gre!« je hipoma vzkliknila . . . Kako se ga je veselila! —

Hitro je shranila zavitek v omari, jo zaklenila in mu hitela odpirat. Nepremično je poslušala . . .

Jaz pa sem vzel svoj nož iz žepa in zarezal luknjo v zagrinjalo.

Po stopnicah gori so se čuli lahni koraki. Rahlo je zažvenketala jeklena sablja ob kamenu. Ela je odprla na iztežaj, potegnila prišleca v sobo in hitro zopet obrnila ključ. Lajtnant Waldersdorf je stal nekoliko hladno pred njo . . . Ela ga je burno objela in strastno poljubila. —

Vsa kri, se mi je zdelo, mi je vrela k srcu, ki mi je nehalo za trenotek biti . . . Oblak mi je legel na oči, in, le kakor skozi meglo sem ju gledal. — Zdáj-le daj oba! —

Nastavim revolver . . . merim . . . merim . . .

Roka se mi je tresla, pred očmi se mi je delala tema . . . Roka me je zbolela in mi omahnila. —

Tedaj ga je prišla za roko in ga vedla k divanu.

»Ali je res, da me hočeš zapustiti?« ga je vprašala s tresočim se glasom.

»Moram!«

»Zakaj? . . . Evgen!«

»Saj sem ti že povedal. — Zaročil sem se.«

»Ostani moj!« je prosila. »Ne hodi od mene! — Jaz sem čisto tvoja . . . Zakaj nočeš? — Vsa tvoja . . . Ljubim te! Ali me nočeš tudi ti ljubiti? — Evgen!«

Baron se ni genil. Igral se je nervozno s sabljo . . .

Oklenila se je njegove roke, se mu privila in mu šepetala, pri tikajoč sence čisto k njegovemu licu, k njegovim ustnicam.

»Poslušaj me! — Ti si moje vse! — Saj veš, da sem ti vse žrtvovala . . . Ne najdeš je nobene več, ki bi te bolj ljubila, kakor jaz! Na vsem svetu si ti moja edina misel, moj najslajši sen, moje najmilejše veselje . . . Prelomila sem zakonsko zvestobo — vse za-te! — Toda, prelomila bi jo še enkrat — — Ostani pri meni . . . Tako te bom ljubila, da vse drugo pozabiš! — Kaj bo z menoj, če me zapustiš? — Ah, Evgen!«

Tačas so se slišali koraki po stopnicah. — Oba sta planila pokoncu. Ali nihče ni prišel. Zopet je bilo vse tiho . . .

Ona ga je vprašujoče pogledala in ga zopet potegnila k sebi na divan. Njiju lica so se skoro pritiskala, in njene ustnice so se približale z očarujočo silo njegovim . . .

»Ne smem, Ela! — Bilo bi zoper . . . S kratka — bodiva pametna, ločiva se!«

»Odreci nevesti! — Zaročen si — moj Bog — koliko zarok se je že razdrlo! Piši ji: »Gospodična, odpustite mi! Pozabite me!« — Nočeš? — — Evgen?«

»Zakaj ne bi izpolnil svojih obljub?«

»Ti si hkrati strašno skrupulozen . . . Torej, dobro! — Izvrši, kar si tam obljubil. — Potem se pa vendar lahko vrneš k meni?«

»Ela!«

»Nočeš?«

»Nikakor ne! In to je najin zadnji sestanek!«

»Tvoja zadnja beseda, Evgen?« —

»Zadnja.«

Waldersdorf je vstal in odhajal. Toda ravno pred vrati se je ustavil in obrnil. Videl je Elo klečečo ob divanu in skrivajočo glavo v velikih svilenih blazinah. Krčevito je ihtela od neznosne boli, in njene lepe roke so se strastno stiskale. Dobro sem opazil, kako se ji je sunkoma stresal beli bleščeči tilnik.

Počasi se je vrnil baron k njej, zopet sedel in se sklonil nad njo . . .

»Ela!«

Pogledala ga je. On jo je poljubil . . .

Od njenega žarečega, zmage vajenega bitja je odsevala nepremagljiva moč, diaboliska sila, ki je morala vsakoga vkovati. Govorila ni več . . . Samo gledala ga je, smejoč se, s solzami v očeh — mu ovila roke okolo vratu — mu položila glavo na prsi. —

In ko ga je zopet vprašala: »Ostaneš moj?« — se ni več branil in se ji je, pijan njene lepote, brez pomisleka vdal.

Meni je bilo, kakor da mi lije žareče železo po žilah! Skoro sem omahnil . . . Naslonim se ob zid . . . vzdignem zopet revolver . . . pomerim sredi med zlate huzarske prevoze na hrbtu njegove uniforme . . . oba sta bila komaj pet korakov od mene . . . pritisnem na petelina —

IO.

Tačas se osvobodi lajtnant iz rok moje žene in vpraša nemirno:

»Ali nisi nič slišala?«

»Nič . . . Posla ni nobenega doma —«

»Dobro sem opazil šum.«

»Kdaj pa? Lepo te prosim, Evgen, nikar me ne straši!«

»Res, res — zdelo se mi je, kakor da bi bil kdo potegnil z žrebljem po zidu in ga krušil.«

»Kje pa, Evgen?«

»Za tisto-le gardino!«

Gre in pogleda pri sosednjem oknu . . . Zagrinjala pa, kjer sem tičal jaz skrit, se mu ni zdelo vredno razgrinjati. —

»Nič ni . . . Motil sem se!«

— Toda ni se motil! Ravno predno sem hotel sprožiti, mi je izdrsnil potni kazalec od petelina — hkrati so mi prsti odjenjali, orožje mi je izmuznilo iz roke. Vendar se mi je posrečilo, da sem ujel samokres srečno zopet ob zidu, predno mi je padel na tla . . .

-- Ko se je poslovil, je nekaj časa poslušala. Potem je šla iz sobe.

Tedaj sem stopil tudi jaz izza zagrinjala. Tiho sem odprl vrata v sosednjo sobo. Ves omamljen od tega, kar sem videl in slišal, sem

stal precej dolgo oprt ob pisalni mizi. Nikakor nisem mogel misliti ne ene jasne misli. Mehanično sem vzel vseh šest patronov iz revolverja.

Kar se odpro vrata od koridora in v sobo stopi — ona . . . Ker je bilo temno, me ni videla. Počasi, glavo zamišljeno proti tlom držeč, mi je prihajala nasproti vedno bliže k mizi. Tam si vzame vžigalico. Prižge si svečo. Kar ji pade goreča sveča s svečnikom vred iz rok na tla.

Zagledala je bila mene!

Slaba vest se ji je ob tem nepričakovanem srečanju hipoma vzbudila. Ela se je zgrudila, kakor od bliska zadeta, ob stolu — kolena je niso več držala — že je klečala na preprogi. Strah jo je bilo — mene!

Nepremično sem stal pred njo, gledajoč jo, kakor gleda sodnik zatoženca. Izpregovoril nisem nobene besedice. Ta moj mir, ta moj molk ji je moral biti strašen! — Stol, katerega se je prijela, kakor da bi iskala zavetja za njim, se je tresel. — Naposled je plašno vzdignila glavo in boječe izustila:

»O kako sem se prestrašila!

Nisem se ganil. —

»Nisem se nadejala, da prideš danes . . .«

Jaz, kakor prej. —

Zdaj ji je bilo jasno, da vse vem . . . Tačas zagleda še moj revolver na mizi. — Hipoma skoči — poklekne pred-me — — povzdigne roke — prosi me odpuščanja — — prosi me za življenje — v imenu usmiljenega Boga. — — Ne da bi jo pogledal, naglo odidem . . . Ona je še klečala na tleh.

II.

Šel sem k nožarju in si kupil močno angleško britev. Vi ste jo videli, gospod. Ta-le tukaj v žepu, ta-le je . . .

Potem sem si najel fijakarja in mu velel v Prater. — Zvečer sem šel v opero. Imel sem srečo. Komaj sem pregledal z opernim steklom prvo vrsto nasprotnih lož, sem že zapazil mladega Waldendorfa.

Po drugem aktu sem šel k njemu in ga povabil v fin etablisman. S kraja se mi je branil. Vraga — sem si mislil — menda vendar ne, da bi kaj sumil ali slutil? . . . Govoril sem zadosti mirno in prijazno z njim in ga pregovoril . . .

Naročil sem šampanjca. Zabavala sva se izborno. Nikdar še nisem videl Evgena tako dobre volje. Pil je hitro in mnogo.

»Saj res,« je vzkliknil sredi pogovora o raznoterih stvareh — »vi še ne veste: zaročil sem se! Letošnji manevri so bili usodni za-me.«

»Čestitam. In vaša nevesta, gospod lajtnant?«

»O, to je tako naivno, nedolžno dete . . . In kako resno zna ljubiti ta sveži, na pol razviti otrok! — Njeni poljubi, — ah — kako sramežljivi so! Nepopisno!«

»In vi jo resnično ljubite?«

»Kdo bi takega angeljčka ne imel rad? — Neizrečeno sem srečen z njo! — O — in njena pisma! — Vsa njena nepokvarjena duša mi je odkrita. Ali mi verjamete, da si včasih mislim: Nisi je vreden! — Verjamete?«

»Bežite, bežite, gospod baron! — Povejte mi rajši ime.«

»Slovesne zaroke še ni bilo, veste. Zmenila sva se, da bodeva uživala sladkost tajne ljubezni . . . In kako dražestno igra ona ulogo skrivne ljubice! — Ena njenih prijateljic je bila zaljubljena, skrivaj zaročena, stariši niso privolili: nesrečna ljubezen! — Take »romantike« midva sicer ne moreva doseči. — Igrava se torej skrivalico — vsaj nekaj časa, kakor ona želi. — Sicer pa vam lahko povem —«

Imenoval mi je mlado konteso iz imenitne obitelji.

Postajal je vedno živahnejši in veselejši. Da ni pozabil piti, za to sem skrbel jaz. — Že se mu je začel jezik zapletati . . .

»Kaj bi pa rekli, gospod baron,« sem ga vprašal, »kaj bi dejali, ako bi se morali hipoma ločiti — od svoje ljubice?«

»Haha — kaj! Tisto-le bi zapel, — kako se že pričinja, da . . . to-le:

»Adijo, pa zdrava ostani!
Podaj mi še enkrat roko!
Pa na-me nikar ne pozabi,
Četudi drug ljubček tvoj bo.«

Smejala sva se, pušila in se živo razgovarjala.

»Škoda te je,« sem si dejal sam pri sebi, »škoda tako čvrstega mladega moža! Ali — jaz moram! — — Uboga kontesa! — Nikdar več ga ne boš videla svojega lepega ljubčka!«

Tu je prevrnil lajtnant posodo, v kateri so se hladile šampanjske steklenice. — Imel ga je že pošteno pod streho. Toda — pila sva dalje!

Naposled se mi je zdelo dosti. Evgen ni mogel več govoriti, ne hoditi. Ob mizi mi je zaspal. Peljala sva se v hotel. Dva natakarja sta ga vlekla po stopnicah gori . . .

Najel sem dve sobi, drugo tik druge. Slugama sem velel, naj naju ne bude prej kakor opoldne, in da ni treba nikogar k nama. Položila sta ga na posteljo. Odslovil sem ju.

Potem sem slekel najprvo njega, potem sebe in oblekel — njegovo uniformo. Dolgo, dolgo sem gledal ta lepi mladi moški obraz, ki je . . . ki je dobil pred kratkim toliko strastnih poljubov od moje žene! — »Zadnjikrat!« sem zakričal nehotoma. —

»Umoriti ga nameravaš?« se vprašam, »njega, ki se ne more braniti?! — Toda — ali ni delal tudi on proti meni iz zasede? — Ali ni torej orožje enako? — —«

In zdaj vzamem britev — — mu nagnem glavo nazaj, mu napnem vrat — — — sam Satan je brusil ostrino — lajtnant se ne gane — spi — — močno sope — pritisnem nož na kožo — — potegnem! — In zašumelo in zabrizgalo je — — rdeče po posteljnem perilu — rdeče po zidu — rdeče po stropu . . . Njegova kri! — Odskočim — on odpre oči — — — ta pogled, ta pogled umirajočega — — — nikdar ga ne pozabim! — Postelja škriplje — telo se mu vije v silnih krčih — grgra — — umira — — — sunki pojemajo — ne diha več — miruje. — —

Še dve zarezi . . . Izvršeno! Nirvana!

Urno si slečem njegovo uniformo, ki je bila od krvi čez in čez hudo premočena, zlasti na desnem rokavu in na prsih. Potem se umijem in si oblečem svoje stvari.

Vse se je zgodilo tako hitro, tako tiho, da ni nihče nič slišal.

Ogledam se skrbno v ogledalu, zaklenem obe sobi, vzamem ključe in grem. Živa duša ni opazila, da nosim s sabo nekaj v papir zavitega.

12.

Doma si sezujem črevlje in grem po prstih v spalnico svoje žene.

Ela je spala. Bleda svetloba nočne svetilke je obsevala nje obraz. Postojim, počakam . . . Slišal sem, kako je vzdihnila v sanjah . . . Zdaj pa zdaj so se ji stresle roke do ramen. Postajala je čim dalje nemirnejša. Bržkone je čutila mojo prisotnost. Vzdignila je roke, kakor bi se hotela braniti nečemu strašnemu. Tačas je izpregledala. Prestrašena je planila kvišku.

»Ti?« — je izpregovorila plašno. Oprla se je na desni komolec, levica ji je drhtala pred prsmi.

»Ti si prišel, da me umoriš . . . Ah!«

»Narediva kratko! — Danes popoldne sem se preveril, da imaš vendar veselje igrati Romejevo Julijo. Glavna stvar je le, da imaš pravnega soigralca! Vse sem slišal in videl. Prelomila si mi zakonsko zvestobo! — Še več! — Zavedla si poleg tega moža, ki je dal svojo besedo nedolžnemu dekletu, vzela nevesti ženina! Zakaj ti si ga z vsemi

umetnostmi ženske koketnosti prisilila, da je prelomil svojemu dekletu obljubo . . . Ela! Maščevalec obema sem — jaz! Obema, nesrečni nevesti in sebi, prešestnica!«

»Ti hočeš pozvati Waldersdorfa na dvoboj? In —«

»Ne —«

»Ali mene, moj Bog — kaj boš z menoj — —?«

»Niti lasu ti ne skrivim. — Ali, povem ti, moja osveta je strašna!«
Vzdignila je glavo in si popravila lase, ki so se ji razpustili po obrazu.

»Ljuba Ela, ločiva se! Še danes pojdem odtod. Ti lahko ostaneš, ako te je volja in veselje.«

Globoko se je oddahnila . . .

»Toda,« dostavil sem takoj, »predno se poslovim od tebe, ti moram še nekaj razodeti . . . Teh trenutkov, kateri nama zdaj pridejo, se moraš vse svoje življenje spominjati! In spomina teh trenutkov te ne reši nobena milost, nobena pokora, nobena molitev! Ti boš dalje živela nego jaz . . . ali vesela svojega življenja ne boš nikdar več! Zakaj do smrti, do groba ti bo žgal dušo ta prizor —«

Vzamem zavitek, razvijem papir — —

»Tu ga poljubuj!«

In v naročje ji vržem — njegovo glavo. Ha! Ha! Ha! Lepo, lepo. Ha! Ha! Ha!

Obledela je in omedlela . . . Satansko veselje, divje, razkošno zadovoljstvo mi je prešinjalo vse žile kakor živ ogenj!

Ha! Ha! Ha!

13.

In — — — in zdaj sem tukaj!« —

Čudni pripovedovalec je končal svojo fantastično povest — ako hočete, jo lahko imenujete tudi »barokno« — in planil zopet kvišku.

Ustopil se je pred modroslovca, pripognil zgornje telo močno naprej in molče, z groznim izrazom gledal zavzetemu poslušalcu naravnost v obraz. Na širokem, nagubančenem čelu so mu stale goste kaplje znoja. V črnih, motno zaplavljenih očeh pa so se kradoma vneli in hitro ugasovali preteči bliski.

»In čemu sem tukaj? — — Toda, štejmo! Ha! Ha! Ha! Štejmo! Računajmo!«

In broječ na prste je divje kričal:

»Tako je vam presekam gordijski voz. Vidite: $x + y = 0$. Ljubezen? Nič! — Sreča v obitelji? Nič! — Zakonska zvestoba? Nič! — Slava? Nič! — Čast, nesmrtnost? Nič! — Vse naše življenje, ves

naš neumni globus — nič, nič, nič! Slava ničli! Nirvana! Ha! Ha! Ha! Nirvana!«

Tedaj potegne brítev iz žepa — in bliskoma si potegne z ostrino preko vratu. Omahne, se lovi z rokami po zraku in se zgrudi in pade trdo na tla. —

— Sodna preiskava je dognala, da umobolni samomorilec, bivši oficir, ni imel ne sestre, ne žene, ne otrok.

Pač pa so našli v njegovem stanovanju vse polno — knjig norveških, francoskih in seveda tudi nemških modernih pisateljev.

Kaj čuda, da je revež ob takih pretiranih »umotvorih« polagoma pamet izgubil pa postal pravi Don Quijote našega časa in si naposled izmislil tako-le krvavo povest! Nad svojo pisalno mizo, na veliki deski in po vseh stenah je imel zapisano z lapidarnimi črkami svojo bolno devizo: Slava ničli! Nirvana!



La bella Gina.

Spisal Miljutin Zarnik.

Vstal sem ob sedmih zjutraj; mrazilo me je, ko sem lezel iz postelje. Pa kaj se hoče, učiti se je bilo treba za prvi teoretikum; ob osmih je bil kurz pri profesorju K. Oblekel sem se, popil gorko mleko ter odšel. — V oktobru je bilo; zoprno vreme, oblaki, zamolki kakor stare, prašne pajčevine, so me spravili v slabo voljo.

Spotoma sem moral mimo fotografske izložbe. Že od daleč sem se je bal, ker sem vedel, da bodo iz nje banalno zijali obrazi, ki že pol leta vsaki dan nepremično, neizprosno na-me strme: huzarski nadporočnik s psom, nekaj mladih deklet, dvoje zaročenih parov, operni pevec X. kot Lohengrin, dva brata aristokrata z izrazom, kakor bi jima vse smrdelo, v sredi pa velika rodbinska slika. To me je vselej tako ujezilo, da sem se že hotel to pot izgubiti v drugo ulico. Pa sem vendar vztrajal; pač pa sem sklenil, da ne pogledam tja.

Toda čim bliže sem bil, tem nervoznejši sem postajal, in res! — ko sem stopil vstric fotografij, sem moral glavo obrniti na desno, naravnost v izložbo!